

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

ปัญหาของการวิจัยครั้งนี้คือการเปลี่ยนแปลงที่ผู้ครูและนักเรียนเป็นตัวแบบจะส่งผลต่อการออกเสียงภาษาไทยของเด็กสองภาษาในระดับอนุบาลใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้หรือไม่มีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทย คนไทยใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษามาตรฐานในการติดต่อสื่อสารทำความเข้าใจกันทั่วทั้งประเทศ เนื่องจากพื้นที่ของประเทศไทยแวดล้อมด้วยประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ ดังนั้นประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดน รอบพระราชอาณาจักรพูดภาษาไทยไม่ได้หรือพูดได้น้อย เช่น ภาคเหนือประชาชนชาวไทยภูเขานิยมพูดภาษาไทยในตระกูลจีน - ทิเบต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ประชาชนพูดภาษาเขมร ส่วย และเขอ ส่วนภาคใต้โดยเฉพาะ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วยยะลา ปัตตานี และนราธิวาส จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดเดียวที่ไม่มีอาณาเขตติดต่อกับทะเล มีเส้นทางติดต่อกับประเทศมาเลเซียที่อำเภอเบตง มีประชากรจำนวน 344,728 คน นับถือศาสนาอิสลาม 63 % พุทธ 36 % และอื่น ๆ 1 % จังหวัดปัตตานีไม่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านมีประชากรจำนวน 532,877 คน นับถือศาสนาอิสลาม 73 % พุทธ 26.6 % อื่น ๆ 0.2 % และจังหวัดนราธิวาสมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซียที่อำเภอสุไหงโกลลก มีประชากรจำนวน 560,263 คน นับถือศาสนาอิสลาม 78 % พุทธ 21 % อื่น ๆ 1 % (ศอ.บต, 2536 : 42) ดังนั้นชนบทกรรมนิยมประเพณีวัฒนธรรมและภาษาแตกต่างไปจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทย มีลักษณะคล้ายคลึงกับชนบทกรรมนิยมประเพณีของประเทศมาเลเซียและพูดภาษามลายูที่คงถิ่น (ภาษาในตระกูลมลายู-โพลินีเซียน) จึงทำให้วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากร 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้แตกต่างจากมาตรฐานส่วนใหญ่ของประเทศไทย

การที่ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษและจากการติดต่อสัมพันธ์กับมุสลิมชาวมาเลเซียซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกัน ปัจจุบันชาวไทยมุสลิมสามารถพูดภาษาไทยได้มากกว่า 50 % (สุวรรณ กุสุจิตและคณะ, 2534 : 122) ในขณะที่เดียวกันชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่อีกยังนิยมพูดภาษามลายูท้องถิ่นอยู่เช่นเดิม

ภาษามลายูท้องถิ่นมีลักษณะโครงสร้างทางภาษาที่แตกต่างจากภาษาไทยซึ่งนับว่าเป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอนการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างคนไทยด้วยกัน การรับรู้ข้อมูลด้านภาษาไทยไม่สมบูรณ์และไม่ถูกต้อง เมื่อเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนตามเกณฑ์การศึกษามาศึกษาบังคับจึงมักประสบกับปัญหาด้านการใช้ภาษาไทย

ปัญหาการใช้ภาษาไทยของเด็กใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ค่อนข้างจะเป็นปัญหาของประเทศ ซึ่งเกิดจากสาเหตุที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) เด็กพูดภาษามลายูท้องถิ่นที่บ้าน และพูดภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง
- 2) เด็กต้องเรียนวิชาศาสนาอิสลาม (ภาษามลายูและอาหรับในการสอน) ตั้งแต่อายุ 3 ขวบ และเมื่อโตขึ้นขณะเรียนในระดับประถมศึกษาต้องเรียนวิชาศาสนาในเวลาเย็นทุกวัน วันหยุดสุดสัปดาห์ก็ต้องเรียนวิชาศาสนาอิสลามที่โรงเรียนคาดีกา (เรียนที่มีสยิด) สอนเฉพาะเด็กเล็ก
- 3) ความเชื่อทางศาสนา การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมักมีความขัดแย้งกับความเชื่อของผู้มีศาสนา (สุวรรณ กุสุจิตและคณะ, 2534 : 45-47)

การที่เด็กใช้ภาษามลายูท้องถิ่นมากกว่าการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน ทำให้เด็กเรียนและรับรู้ภาษาไทยได้ช้า หรือเกิดความซำซึ่งทางภาษาน้อยมากจึงเป็นสาเหตุสำคัญทำให้เกิดปัญหาด้านการใช้ภาษาไทยและเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐต่อไป

นโยบายการดำเนินงานจัดการศึกษาอนุบาลในแผนการศึกษาแห่งชาติ ได้นำมาเป็นแนวทางในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 4 (2520 - 2524) โดยการส่งเสริมให้ท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการศึกษาอนุบาลในรูปแบบต่าง ๆ ตามความจำเป็นของท้องถิ่น ในแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 5 (2525 - 2529) ได้เพิ่มสาระของการปรับปรุง

คุณภาพการจัดบริการ การวิจัยพัฒนารูปแบบการกำหนดมาตรฐานการพัฒนาเด็กรวมทั้ง การกระจายการศึกษาระดับนี้ไปยังท้องถิ่นห่างไกลแหล่งชุมชนแออัดและท้องถิ่นที่มีปัญหาทาง ภาษา จากแผนการศึกษาแห่งชาติแผนที่ 6 (2530 - 2534) กระทรวงศึกษาธิการได้สั่งการ ให้โรงเรียนที่มีความพร้อมเปิดชั้นเรียนอนุบาลชนบทขึ้นตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2529 เพื่อสนอง นโยบายดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดวัตถุประสงค์ งานการจัดการศึกษาอนุบาลไว้ว่า "เพื่อส่งเสริมให้เด็กระดับก่อนประถมศึกษาในท้องถิ่นที่ ใช้ ภาษาอื่นมากกว่าภาษาไทย ได้รับการเสริมสร้างพัฒนาการทุกด้านและเตรียมความพร้อมด้าน ภาษาไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534 : 183) อีกทั้งเมื่อนายสมชัย วุฒิปรีชา (ปลัด กระทรวงศึกษาธิการ, 2535) ได้กล่าวในโอกาสประชุมสัมมนาผู้อำนวยการประถมศึกษา จังหวัดทั่วประเทศ สรุปได้ว่าตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (2535 - 2539) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติต้องเน้นการจัดการศึกษาอนุบาลโดยเฉพาะ เชิงปริมาณและคุณภาพ ในเชิงคุณภาพคือการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่การศึกษามากบังคับ ส่วนเชิงปริมาณเน้นการทำให้เด็กรับการศึกษาในระดับนี้ให้มากที่สุด โดยเฉพาะชั้นอนุบาล 1 ปี หรือชั้นเด็กเล็กในพื้นที่ที่มีปัญหาด้านภาษา (กองสารสนเทศสำนักนายกรัฐมนตรี, 2535 : อัดสำเนา)

นโยบายและวัตถุประสงค์ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการ ศึกษาระดับอนุบาล ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เด็กในพื้นที่ดังกล่าวได้มีพัฒนาการ ครบทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา โดยเฉพาะเด็กที่มีปัญหาด้านการใช้ ภาษาไทยเพราะสังเกตเห็นแล้วว่า ความบกพร่องทางด้านภาษาของเด็กที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษา ที่สองมีปัญหาวนการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ต่อไปด้วย เช่น คณิตศาสตร์ หากเด็กไม่เข้าใจโจทย์ คณิตศาสตร์ก็ไม่สามารถแก้โจทย์คณิตศาสตร์เหล่านั้นได้ เป็นเหตุให้ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนต่ำกว่าเด็กส่วนใหญ่ของประเทศไทย

การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กส่วนใหญ่พบว่าจังหวัดที่มีเด็กพูดภาษาอื่น มากกว่าภาษาไทยในชีวิตประจำวัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเด็กที่พูดภาษาไทยอย่าง เดียว สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งคือการขาดความพร้อมทางด้านภาษาไทย โดยเฉพาะในระยะ

เริ่มเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532:1) ดังรายงานผลการประเมินคุณภาพเด็กในระดับอนุบาล ประจำปีการศึกษา 2533 ของสำนักงานศึกษาธิการเขตการศึกษา 2 (2535 : 8) พบว่าจำนวนเด็กทั้งหมด 42,965 คน ตกซ้ำชั้น 1,358 คน คิดเป็น 13.05 % แสดงให้เห็นถึงความบกพร่องทางด้านการใช้ภาษาของเด็กใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีอยู่แม้ว่าตามนโยบายการจัดการศึกษาเด็กในวัยนี้ก็เพื่อเตรียมความพร้อมทักษะการใช้ภาษาไทย ในระดับชั้นที่สูงต่อไป

ตามแนวคิดวิทยา คำว่า ภาษา หมายถึง ความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่นเพื่อสื่อความหมาย หรือเพื่อแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นทั้งมวลและรวมถึงวิธีการทุกอย่างที่ใช้ติดต่อสื่อความหมาย ทั้งการพูด การเขียน การท่าทางประกอบ การแสดงสีหน้า การแสดงภาษาับ เป็นต้น นอกจากนี้ การเรียนรู้ภาษาของเด็กจะมีลักษณะสร้างสรรค์ เป็นพฤติกรรมที่ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคม เกิดความอบอุ่นมั่นคง เกิดการเรียนรู้ เกิดแนวคิดตลอดจน ความรู้สึก และเจตคติต่าง ๆ สามารถปรับตัวให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมได้ (ศรียา นิยมธรรม, 2519 : 1-2) อรุณี เหลืองศิริ (2533 : 11) ได้กล่าวว่า ภาษา เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึกตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจ โดยการใช้การติดต่อพบปะและใช้สัญลักษณ์แทนความคิด เพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน แต่ด้วยลักษณะสภาพแวดล้อมด้านการใช้ภาษาของเด็กที่แตกต่างกันทำให้เกิดความบกพร่องทางภาษาขึ้นได้ ดังที่จิตต์ โชติอุทัย (2535 : 77-79) พบว่า ทักษะด้านการใช้ภาษาไทยของเด็กใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัญหาด้านการออกเสียง

เสียงพยัญชนะต้น ค ออกเสียงเป็น ก เช่น คนไทย เป็นกนไต หรือกนตาย
ช ออกเสียงเป็น จ เช่น ชาตีไทย เป็น จ่าตไตย หรือจ่าตตาย ท ออกเสียงเป็น ต
เช่น ทาอะไร เป็น ตาอะราย ผ ออกเป็น บ เช่น แกงเผ็ด เป็น แกงเบ็ด

เสียงสระ อีล จะออกเสียงเป็น อุ โอ โอ และแอ

เสียงสระผสมไม่สนิท เช่น เอือ จะออกเสียงเป็น ฮือ อา อัว จะออกเสียงเป็น อุ อา

เสียงตัวสะกด มักจะมีปัญหา มาก ๆ ในเด็กอนุบาล เพราะภาษามลายูถิ่นไม่มีเสียง
ตัวสะกดเลย จึงเพี้ยนกันระหว่างตัวสะกดในแม่ กง กน และกม

แม่กง คำว่า สอง ออกเสียงเป็น สอม

แม่กม คำว่า สาม "————" สาม หรือ สาม

แม่กน คำว่า สอน "————" สอม หรือ สอง

การพูดออกเสียงที่ไม่ถูกต้องจึงเป็นเหตุให้การนำคำต่าง ๆ มาผูกเป็นประโยค
ของเด็กในระดับอนุบาลมีปัญหา มาก เพราะไม่สามารถจะสื่อความหมายให้คนทั่ว ๆ ไปทราบได้
ว่าต้องการอะไร เช่น เด็กต้องการขออนุญาตไปดื่มน้ำและไปส้วม เด็กมักพูดว่า "ลุงครูคะ
ลุงครูคะ ผมขออนุญาตไปดื่มน้ำไปส้วมคะ แลละกรี" (คุณครูครับ ๆ ผมขออนุญาตไปดื่มน้ำ
และไปส้วมคะนะครับ) เมื่อครูฟังแล้วไม่เข้าใจ จึงไม่อนุญาตให้ไปตามที่เด็กต้องการ ใน
ลักษณะเช่นนี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กอาจเป็นปัญหาได้

ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญในการใช้ภาษาของเด็กอนุบาลที่ใช้
ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงต้องการจะศึกษาหาแนวทางแก้ไขเสียงเพี้ยนที่เด็กยังออกเสียง
ไม่ถูกต้อง นอกจากนั้นยังได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับอนุบาล
อันจะนำไปสู่การจัดการศึกษาในระดับชั้นที่สูงต่อไป

การจัดการศึกษาอนุบาล มุ่งเน้นเพื่อเตรียมความพร้อมมาให้แก่เด็กก่อนเรียนในระดับ
ชั้นประถมศึกษา แต่ด้วยอิทธิพลของการใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน จึงทำให้พัฒนา
การด้านการใช้ภาษาไทยเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ในระดับชั้นที่สูงขึ้นจากสภาพปัญหาดังกล่าว
ทำให้ทราบว่าพัฒนาการด้านภาษาของเด็กใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของ
สิ่งแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่เป็นประการสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ที่ว่า
พฤติกรรมของมนุษย์ เป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อม แต่เนื่องจากบุคคลแต่ละคน
แตกต่างกัน อีกทั้งสิ่งแวดล้อมของบุคคลก็ไม่เหมือนกัน จึงส่งผลให้พฤติกรรมของมนุษย์
แตกต่างกัน (Bandura, 1977: 9-10 อ้างถึงใน สุจิตรา ศรีประสิทธิ์, 2534 : 5) ดังนั้น
เมื่อเด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองในชีวิตประจำวันจึงได้แนวคิดว่าการ
เรียนรู้ด้านภาษาของเด็กสามารถเปลี่ยนแปลงได้หากจัดสภาพแวดล้อมและ เทคนิควิธีที่เหมาะสม

วิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมหรือปรับปรุงการใช้ภาษาของเด็กได้คือ เทคนิคการเลียนแบบ เพราะเด็กอนุบาลเป็นวัยที่กำลังเลียนแบบซึ่งกระทำได้โดยนำเอาลักษณะหนึ่งของการเรียนรู้ของมนุษย์มาประยุกต์ใช้

โดยปกติพฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 2 ลักษณะคือ

1) บุคคลเรียนรู้จากการมีประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง การเรียนรู้ลักษณะเช่นนี้บุคคลจะรวบรวมประสบการณ์ต่างๆไว้เป็นข้อมูลเพื่อตัดสินใจในการแสดงพฤติกรรมเมื่อสิ่งเร้าที่มากกระตุ้นมีลักษณะคล้ายคลึงกับสิ่งเร้าที่บุคคลเคยประสบมาแล้วในอดีต

2) บุคคลเรียนรู้จากตัวแบบเป็นการเรียนรู้ที่บุคคลสังเกตจากพฤติกรรมของตัวแบบซึ่งอาจจะเป็นบุคคลในครอบครัว ในสังคม โดยเฉพาะทางสื่อมวลชน แนวโน้มการลอกเลียนแบบจะเกิดขึ้นสูงเมื่อเห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมบางอย่างแล้วได้รับการเสริมแรงในขณะที่หากตัวแบบแสดงพฤติกรรมบางอย่างแล้วได้รับผลกรรมไม่พึงพอใจบุคคลก็จะไม่ลอกเลียนแบบพฤติกรรมนั้น (Bandura, 1977 : 17-22 and Maccoby, 1980 : 336 อ้างอิงใน คาราวรรณ ธีระปินตา, 2528 : 1) ดังนั้นการใช้ตัวแบบที่เหมาะสมและเน้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแบบกับผู้เลียนแบบ ย่อมทำให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมกับเด็กได้ตัวแบบที่มีลักษณะสถานภาพทางสังคมสูง เป็นคนเด่น มีเกียรติยศชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไป มีความสามารถ ความชำนาญพิเศษเฉพาะด้าน ตัวแบบที่มีลักษณะเหล่านี้จะมีอิทธิพลมาก และพบว่าผู้สังเกตจะเลียนแบบพฤติกรรมจากตัวแบบที่มีลักษณะอบอุ่น ใจดี มากกว่าที่มีลักษณะตรงกันข้าม (อัจฉรา ธรรมภรณ์, 2531 : 92-94)นอกจากนั้นคุรา (1977: 41-45) ได้สรุปถึงอิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อผู้สังเกตดังนี้ คือ

- 1) การสร้างพฤติกรรมใหม่
- 2) การสร้างกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่
- 3) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
- 4) การยับยั้งการกระทำหรือการลดพฤติกรรมที่จัดกระทำ
- 5) การส่งเสริมการกระทำ
- 6) ด้านอารมณ์ส่งผลต่อผู้สังเกตให้รุนแรงเพิ่มขึ้น
- 7) การเอื้ออำนวยให้เกิดการกระทำตามตัวแบบ

พฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการเลียนแบบก็คือบุคคลได้เห็นผลจากการกระทำที่เกิดขึ้นกับตัวแบบจะช่วยขึ้นนำการกระทำของเขาได้ดังที่ มาร์ลัต (Marlatt, 1975:177) ได้กล่าวว่า การเลียนแบบ คือกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้โดยการสังเกตพฤติกรรมของคนหรือกลุ่มโดยมีแม่แบบเป็นสิ่งที่เข้าให้ผู้สังเกตมีความคิด หรือพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของแม่แบบที่ได้สังเกต

นอกจากนี้การเรียนรู้ที่เกิดจากการเลียนแบบ ผู้สังเกตจะต้องมีแรงจูงใจในการเลียนแบบสูงยิ่งขึ้น ถ้าหากตัวแบบได้รับการเสริมแรงทางบวก(Positive Reinforcement) เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สังเกตมีพฤติกรรมที่ต้องการเพิ่มมากขึ้น เพราะคิดว่าเมื่อตนเองมีพฤติกรรมเหมือนกับตัวแบบแล้วก็คงได้รับการเสริมแรงเช่นเดียวกับตัวแบบ ผลจากการศึกษาของกรรณิการี สิทธิศักดิ์ (2522 : 46-51) ได้ศึกษาผลของตัวแบบและการเสริมแรงที่มีต่อพฤติกรรมการเลียนแบบของเด็กอนุบาลปีที่ 2 ที่จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ตัวแบบและวิธีการเสริมแรงมีผลต่อการเลียนแบบของเด็กแตกต่างกัน

ดังนั้นการเลียนแบบจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลทางด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการฝึกและเสริมสร้างพฤติกรรมใหม่ ๆ ของเด็ก ได้แก่ การเรียนรู้ทางสังคม เช่น การเอื้อเฟื้อ การแบ่งปัน การตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ การปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียน ความวิตกกังวล ความกลัวของเด็ก รวมทั้งนำมาเสริมสร้างพฤติกรรมด้านการเรียน การสอน เช่น พฤติกรรมการอ่าน พฤติกรรมการยกมือตอบคำถามของครู พฤติกรรมการพูด พฤติกรรมการใช้ถ้อยคำ เป็นต้น ซึ่งสามารถทำได้ด้วยการจัดสถานการณ์ให้เกิดการเรียนรู้ โดยมีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเป็นตัวแบบ(Model) แสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสม ซึ่งแสดงถึงการปะทะสัมพันธ์ระหว่างตัวแบบกับสิ่งเร้า และให้ตัวแบบได้รับแรงเสริมทางบวกจากการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ กลวิธีที่ใช้ตัวแบบ สามารถใช้ตัวแบบที่มีชีวิต (Live Models) หรือตัวแบบในรูปสัญลักษณ์ (Symbolic Models) ก็ได้

การเรียนรู้ภาษาของเด็กโดยการเลียนแบบหรือจากการสังเกตตัวแบบสามารถทำได้โดยการจัดสถานการณ์การเรียนรู้ภาษากับเด็กที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ในระดับอนุบาล

มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ในทักษะที่สำคัญ 2 ด้านคือ ทักษะการฟัง และทักษะการพูด การฟังมุ่งให้เกิดแยกแยะความแตกต่างของเสียง ฟังคำพูด คำสั่งให้เข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้อง รวมทั้งการจับใจความและเล่าเรื่องได้ ส่วนการพูดมุ่งให้พูดได้คล่อง พูดเป็นประโยคได้ถูกต้องชัดเจน และสามารถใช้คำพูดสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้

นอกจากนั้น การฟังและการพูดยังเป็นพื้นฐานในการพัฒนาภาษาขั้นต่อไปอีกคือ การอ่านและการเขียน ดังที่ลิวัวร์ธ จินดาพล (2525 : 16) ได้กล่าวว่าทักษะในการฟังเป็นพื้นฐานของการอ่าน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันคือ เด็กจะต้องมีทักษะในการฟังที่ดีจึงเกิดการเรียนรู้ที่จะอ่านได้ การที่เด็กเข้าใจคำศัพท์ในการฟังน้อยทำให้เด็กเกิดปัญหาในการอ่าน และเด็กจะมีความลำบากในการจำแนกเสียงที่ได้ฟัง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของบารเรท (Barrett, 1965 : 26-28) พบว่าความสามารถในการจำแนกความแตกต่างของเสียง เป็นตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ในการอ่านของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้ ดาวนิงและเทคเคย์ (J. Dowling and D. Thackrey, 1971 : 57-60) ได้ศึกษาพบว่า ความสามารถในการจำแนกเสียง ประสบการณ์ อายุสมอง มีความสัมพันธ์อย่างสูงกับผลสัมฤทธิ์ในการอ่าน ดังนั้นการเรียนรู้ภาษาของเด็กจะเป็นไปตามลำดับขั้น กล่าวคือจะเริ่มจากทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่านและทักษะการเขียน

เด็กที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง เสรีฐิตศัลลวชิรินทร์ (2531 : 14) ได้สรุปไว้ว่า การเรียนรู้ภาษาผู้เรียนจะต้องใช้ระบบเสียง คำ ไวยากรณ์ ของภาษาที่หนึ่งมาชี้แทนเสียง คำ และไวยากรณ์ของภาษาที่สองโดยการเลียนทักซ์การฟังและพูดก่อนที่จะเรียนอ่านและเขียน และใช้วิธีฝึกทั้งการเลียนแบบและฝึกด้วยตนเอง ดังนั้นผู้ที่เกิดการเรียนรู้ด้านภาษาให้ได้ดีจะต้องเป็นบุคคลที่มีการพัฒนาตนเองในเรื่องการเป็นนักฟัง และเป็นผู้พูดมาก่อน โดยการสังเกตการใช้ภาษาของบุคคลอื่น

นอกจากนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางด้านภาษา ก็ช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทางด้านภาษาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น การจัดกิจกรรมนั้นก็มุ่งเน้นทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน ซึ่งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเสนอแนะไว้หลาย ๆ อย่าง สำนักงานคณะกรรมการ

การประถมศึกษาแห่งชาติได้เสนอแนะกิจกรรมเพื่อเตรียมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้านภาษา เช่น ฝึกการฟังและเลียนแบบเสียงต่าง ๆ ที่คุ้นเคย ไม่คุ้นเคย ฟังเทป และท่ายเสียงที่ได้ยิน ฝึกการใช้ปาก ลิ้น ฝึกการใช้สายตา บาก มือ โดยให้เด็กเล่นกับเส้นสีและวาดภาพต่าง ๆ

สำนักงานการศึกษาจังหวัดสุรินทร์ (2528 : 3) ได้เสนอแนะกิจกรรม การสอนพูดสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางภาษา สรุปได้ว่า ครูจะต้องฝึกการออกเสียงโดยให้เด็กพูด เป็นคำตามเสียงครูพร้อมกับให้ดูสิ่งของรูปภาพ และแสดงท่าทางประกอบ ฝึกพูดออกเสียง เป็นคำ ๆ เป็นประโยคสั้น ๆ ฝึกการเล่าเรื่อง ฝึกการเล่าประสบการณ์ และฝึกมารยาท ในการพูด

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีปัญหา ทางด้านภาษา ต้องใช้กระบวนการฝึกหลาย ๆ กิจกรรมจึงจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทาง ภาษาได้ดียิ่งขึ้น การเลียนแบบถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านภาษาของเด็ก ได้เป็นอย่างดี เพราะกิจกรรมส่วนใหญ่ที่ครูจัดขึ้นนั้นต้องอาศัยการเลียนแบบทั้งสิ้น การที่เด็ก ได้สังเกตการพูดออกเสียงที่ถูกต้องชัดเจนของครูจะทำให้เกิดการเลียนแบบการพูดออกเสียง นั้น ๆ ตามเสียงครูไปด้วย รวมทั้งการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ กิริยาท่าทางที่แสดงออกล้วน เกิดจากการที่เด็กได้สังเกตพฤติกรรมของครูของเพื่อนในชั้นเรียน ซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวแบบ ในสถานการณ์นั้น ๆ ทั้งสิ้น

การเลียนแบบที่มีผู้สนใจและทำการศึกษาค้นคว้ากันอย่างกว้างขวาง เพราะเป็น วิธีการที่นักจิตวิทยาเชื่อว่าจะทำให้เกิดการเรียนรู้ทางสังคมมากที่สุด และส่วนใหญ่จะเน้น เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคม จริยธรรม และด้านการเรียนการสอน เช่น พฤติกรรมการพูด พฤติกรรมการตอบคำถาม พฤติกรรมการใช้ถ้อยคำ เป็นต้น การศึกษาถึงผล ของการเลียนแบบที่มีต่อการออกเสียงภาษาไทยของเด็กอนุบาล โดยเฉพาะเด็กที่ใช้ภาษาไทย เป็นภาษาที่สองยังไม่มีการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเพื่อนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ ในการเรียนการสอนกับเด็กที่ใช้สองภาษาต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เรียบเรียงเรื่องเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนแบบ
  - 1.1 ความหมายของการเขียนแบบ
  - 1.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม
  - 1.3 ชั้นของการเรียนรู้โดยการเขียนแบบ
  - 1.4 ประเภทของตัวแบบ
  - 1.5 กระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบ
  - 1.6 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้โดยการเขียนแบบ
  - 1.7 ทฤษฎีการเขียนแบบ
  - 1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนแบบ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษา
  - 2.1 ความหมายและความสำคัญทางภาษา
  - 2.2 กระบวนการเรียนรู้ภาษา
  - 2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษา
  - 2.4 พัฒนาการภาษาพูดของเด็กก่อนนบาล
  - 2.5 ลักษณะการเรียนรู้ภาษาจากการเขียนแบบ
  - 2.6 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษา
  - 2.7 การส่งเสริมการเรียนรู้ทางภาษา
  - 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษา

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษาของเด็กสองภาษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
  - 3.1 ความแตกต่างระหว่างภาษาไทยกับภาษามลายูท้องถิ่น
  - 3.2 การเรียนรู้ทักษะทางภาษาของเด็กสองภาษา
  - 3.3 การจัดประสบการณ์ทางภาษาสำหรับเด็กสองภาษา
  - 3.4 วิธีสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองที่พัฒนาขึ้นมาในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้
  - 3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษาของเด็กสองภาษา

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลียนแบบ

1.1 ความหมายของการเลียนแบบ

ความหมายของการเลียนแบบได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พจนานุกรมคำศัพท์จิตวิทยา ของสุโท เจริญสุข (2520 : 100) การเลียนแบบ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Imitation"

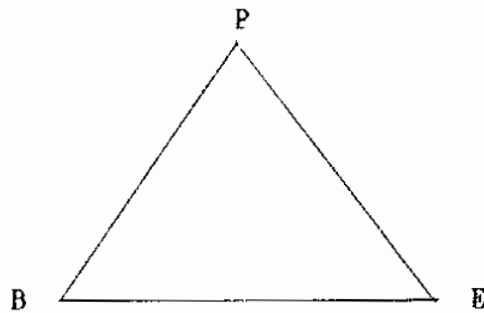
พจนานุกรมจิตวิทยาฉบับปรับปรุงใหม่ของ ฮาร์เวย์ วอลสเตอร์สไตน์ (Harvey Wallerstein, 1964-1968 : 130) ได้ให้ความหมายไว้ว่า Imitation หมายถึง การกระทำโดยดูระบบจากคนอื่น เป็นกระบวนการที่ถูกเข้า (และชี้แนะ) โดยได้เห็นสิ่งนั้นมาก่อน

พจนานุกรมจิตวิทยาของเฮาเวิร์ด ซี วอร์เรน (Howard C. Warren, n.d. : 132) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "Imitation" เป็นกระบวนการของการทำ ซึ่งเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมที่เห็นจากคนหรือสัตว์

สรุปว่า Imitation หรือการเลียนแบบ หมายถึงการกระทำ เป็นกระบวนการที่ถูกเข้าและชี้แนะ ซึ่งเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมที่เห็นจากคนหรือสัตว์

1.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

ทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาการเลียนแบบ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning theory) ของบันดูรา (Bandura, 1977 : 10 อ้างถึงใน สุจิตรา ศรีประสิทธิ์, 2534 : 9-11) ซึ่งอธิบายว่า พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างองค์ประกอบ 3 ประการ คือพฤติกรรม องค์ประกอบบุคคลและองค์ประกอบสิ่งแวดล้อม โดยองค์ประกอบทั้งสามนี้ต่างก็เป็นตัวกำหนดซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ทั้งบุคคลที่ต้องการจะเรียนรู้และสิ่งแวดล้อม เป็นสาเหตุของพฤติกรรม ดังภาพประกอบ 1

B = พฤติกรรม (Behavior)

P = องค์ประกอบบุคคล (Personal factors)

E = องค์ประกอบสิ่งแวดล้อม (Environmental factors)

ภาพประกอบ 1 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในการเกิดพฤติกรรม

แหล่งอ้างอิง : สุรางค์ ใจวัตรกุล, 2533 : 169

พฤติกรรมของมนุษย์ตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ โดยเฉพาะทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เห็นว่าพฤติกรรมส่วนมากของมนุษย์เกิดจากการมีประสบการณ์ตรง (Direct Experience) และการเรียนรู้โดยผ่านตัวแบบ (Observational Learning) การเรียนรู้ลักษณะนี้เป็นการเรียนรู้ซึ่งบุคคลสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลในครอบครัวหรือในสังคม โดยเฉพาะเมื่อเห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมบางอย่างแล้วได้รับการเสริมแรงทางบวก แนวโน้มที่จะลอกเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบนั้นจะสูงขึ้น ในขณะที่เดียวกัน ถ้าตัวแบบแสดงพฤติกรรมบางอย่างแล้วได้รับผลกรรมที่ไม่พึงพอใจ บุคคลก็จะไม่ลอกเลียนแบบพฤติกรรมนั้น

เมื่อพิจารณาตามลักษณะการเลียนแบบจะพบว่า การเลียนแบบของบุคคลมิได้เกิดจากการเสริมแรงโดยตรง แต่เกิดจากแรงจูงใจที่จะเลียนแบบให้เหมือนตัวแบบตามที่สังเกตเห็น และคิดว่าเมื่อตนเองมีพฤติกรรมเหมือนกับตัวแบบแล้วก็คงจะได้รับการเสริมแรงเช่นเดียวกับตัวแบบ ซึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจจึงทำให้เกิดการเลียนแบบขึ้น และมักจะเลียนแบบจาก

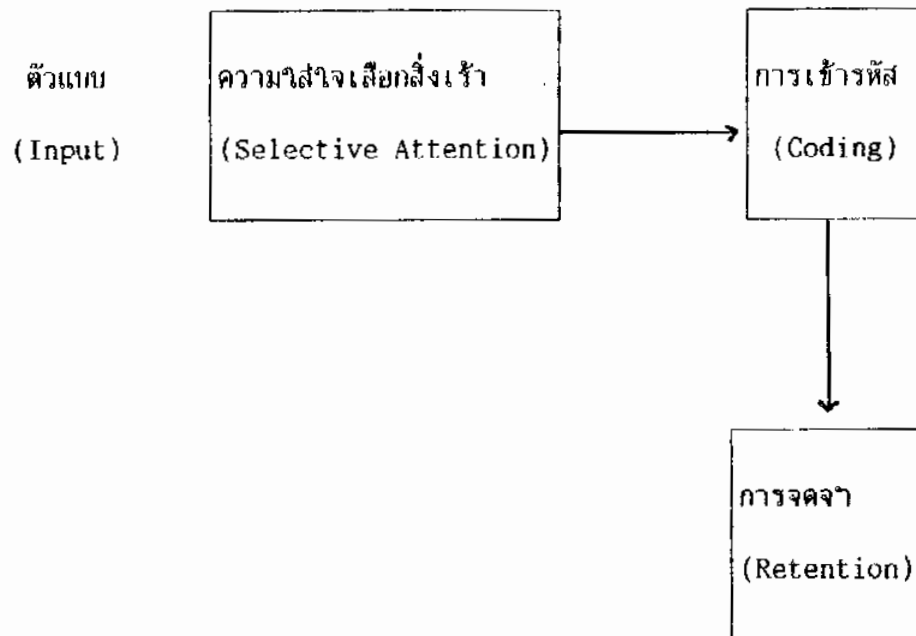
ผู้ใกล้ชิด ผู้เคยให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ตน หรือบางครั้งอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงคนแปลกหน้าด้วยก็ได้

แม้ว่าบันดูราจะกล่าวถึงความสำคัญของการเสริมแรงบวก ว่ามีผลต่อพฤติกรรมที่ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงตัวแบบ แต่ความหมายของความสำคัญของการเสริมแรงนั้นแตกต่างกันกับของสกินเนอร์ (Skinner) ในทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning) การเสริมแรงในทฤษฎีการเรียนรู้ในการสังเกตเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้ผู้สังเกตแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ แต่การเสริมแรงในทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำนั้น การเสริมแรงเป็นตัวที่จะทำให้ความถี่ของพฤติกรรมที่อินทรีย์ได้แสดงออกอยู่แล้วให้มีเพิ่มขึ้น อีกประการหนึ่งในทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการสังเกต ถือว่าความคาดหวังของผู้เรียนที่จะได้รับรางวัลหรือผลประโยชน์จากพฤติกรรมที่แสดงเหมือนกับตัวแบบ เป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้สังเกตแสดงออก แต่สำหรับการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ การเสริมแรงเป็นสิ่งที่มาจากภายนอกจะเป็นอะไรก็ได้ไม่เกี่ยวกับตัวของผู้เรียน

1.3 ชั้นของการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ

บันดูรากกล่าวว่า การเรียนรู้โดยการเลียนแบบมี 2 ขั้นตอน คือ

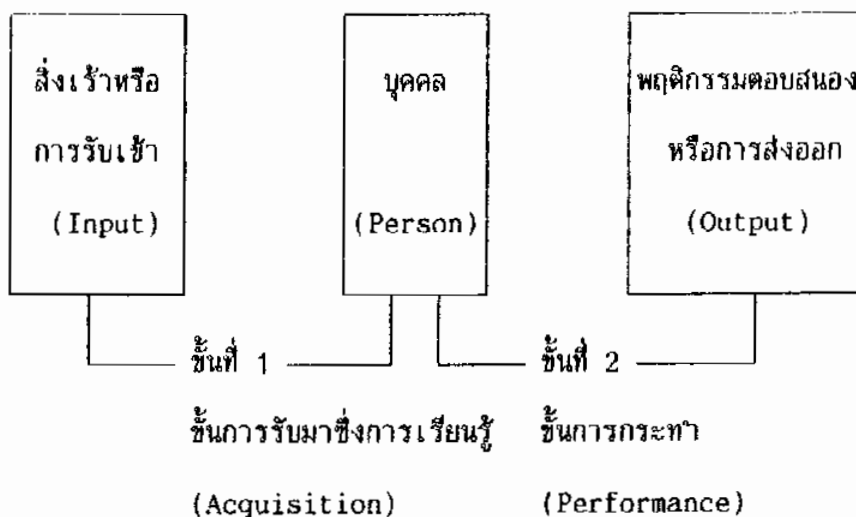
- 1) ชั้นการได้รับมาซึ่งการเรียนรู้ (Acquisition) ทำให้สามารถแสดงพฤติกรรมมาได้
  - 2) ชั้นการกระทำ (Performance) ซึ่งอาจจะกระทำหรือไม่กระทำก็ได้
- ทั้ง 2 ขั้นตอน สามารถแสดงด้วยแผนผัง (Figure) ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2 : ชั้นการรับรู้มาซึ่งการเรียนรู้

แหล่งอ้างอิง : สุรางค์ ใจดวงระกูล, 2533 : 170

จากภาพประกอบ 2 เป็นการแสดงส่วนประกอบของการเรียนรู้ชั้นการรับรู้มาซึ่งการเรียนรู้ จากแผนผังจะเห็นว่าส่วนประกอบทั้ง 3 อย่างของการรับรู้มาซึ่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญา (Cognitive Process) กล่าวคือ ผู้เรียนแบบจะต้องมีความใส่ใจในการเลือกสิ่งเร้า (Selective Attention) ผู้เรียนแบบจะต้องรับรู้พฤติกรรมที่สำคัญของผู้ที่เป็นตัวแบบแล้วนำมาเข้ารหัส (Coding) หลังจากนั้นจะบันทึกสิ่งที่ตนสังเกตเห็นจากตัวแบบไว้ในความจำระยะยาว จึงจะนำไปสู่ขั้นตอนที่ 2 ของการเรียนรู้ คือ ชั้นการกระทำ ดังแผนผังที่ 2

ภาพประกอบ 3 : ขั้นของการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ (ขั้นที่ 1 + ขั้นที่ 2)
 แหล่งอ้างอิง : สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2533 : 170

จากภาพประกอบ 3 ขั้นการกระทำ หรือขั้นการแสดงออก จะแสดงออกอย่างไรหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้เรียน เช่น ความสามารถทางด้านร่างกาย ทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็น รวมทั้งความคาดหวังที่จะได้รับการเสริมแรง ซึ่งเป็นการจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการเลียนแบบได้

1.4 ประเภทของตัวแบบ

บันดูรา (Bandura, 1977 : 40-51) ได้แบ่งตัวแบบไว้ 2 ชนิด คือ

1) ตัวแบบที่มีชีวิตจริง (Live Model) หมายถึงตัวแบบที่มีชีวิต ซึ่งผู้สังเกตสามารถปฏิสัมพันธ์หรือสังเกตโดยตรง ไม่ต้องผ่านสื่อหรือสัญลักษณ์อื่น

2) ตัวแบบสัญลักษณ์ (Symbolic Model) หมายถึงตัวแบบที่บุคคลสังเกตผ่านสื่อหรือสัญลักษณ์ เช่น ตัวแบบที่ปรากฏตามการบอกเล่า ปรากฏในหนังสือ แถบบันทึกภาพ หรือผ่านทางสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือ เป็นต้น

1.5 กระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบ

บันดูรา (1977 : 22-29 อ้างถึงใน สุจิตรา ศรีประสิทธิ์, 2534 : 11-12) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมของมนุษย์นั้นเป็นกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อน กระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบประกอบไปด้วยกระบวนการที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1) กระบวนการใส่ใจ (Attention process) บุคคลจะไม่สามารถเรียนรู้ได้เลยถ้าขาดความใส่ใจ และขาดการรับรู้สิ่งที่ตัวแบบแสดงออกมา สิ่งที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการใส่ใจมีอยู่ 2 ประการ คือ

1.1) ลักษณะของตัวแบบ ตัวแบบที่มีความเด่นชัดจดจำได้ง่าย มีความดึงดูดใจสูง มีความซับซ้อนของพฤติกรรมน้อยจะทำให้ผู้สังเกตใส่ใจได้มาก นอกจากนี้พฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกมามีประโยชน์ต่อผู้สังเกต จะโน้มน้าวจิตใจผู้สังเกตให้ใส่ใจได้มากขึ้น

1.2) ลักษณะของผู้สังเกต ผู้สังเกตต้องมีประสบการณ์รู้การกระทำของตัวแบบที่ดี มีระดับความตื่นตัวในการใส่ใจพฤติกรรมของตัวแบบนั้นขณะสังเกตจึงเกิดการรับรู้ที่ถูกต้องแม่นยำ

2) กระบวนการจำ(Retention process)เป็นการรวบรวมรูปแบบพฤติกรรมของตัวแบบที่ได้สังเกตเห็นทุกครั้ง แล้วนำมาวางรูปแบบให้เด่นชัดขึ้น การจำจะเป็นในรูปแบบของสัญลักษณ์ซึ่งเป็นนิมิตภาพหรือภาษา การจำในลักษณะนี้จะจำได้ง่ายและคงทนกว่า ส่วนการฝึกฝนโดยการทบทวนในใจหรือโดยการกระทำจริง จะส่งเสริมให้จำพฤติกรรมของตัวแบบได้ดียิ่งขึ้น

3) กระบวนการทำตาม แสดงออกทางกาย(Motor reproduction process) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตดัดแปลงสัญลักษณ์จากการจำมาเป็นการกระทำที่เหมาะสมจะ เน้นถึงความสามารถและความพร้อมทางร่างกายในการกระทำตามตัวแบบ อุปสรรคของการกระทำทางกายคือ การดัดแปลงสัญลักษณ์ให้มาเป็นการกระทำที่เหมาะสมนั้นทำได้ยากมากในระยะแรก แต่เมื่อทราบถึงข้อบกพร่องระหว่างสัญลักษณ์กับการดัดแปลงให้เป็นพฤติกรรม จะช่วยให้การกระทำตามตัวแบบในโอกาสต่อไปถูกต้องมากยิ่งขึ้น

4) กระบวนการจูงใจ (Motivation process) เป็นการจูงใจให้ผู้เรียนแบบแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบที่ตนสังเกตเห็น เนื่องจากความคาดหวังว่าการเลียนแบบจะนำประโยชน์มาให้ เช่นการได้รับแรงเสริมหรือรางวัลอาจจะนำประโยชน์บางสิ่งบางอย่างมาหารวมทั้งการคิดว่าการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบจะทำให้ตนหลีกเลี่ยงปัญหาได้

ดังนั้น กระบวนการในการเรียนรู้ด้วยการสังเกตหรือการเรียนรู้จากตัวแบบต้องประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 4 ประการดังกล่าวมาแล้ว พฤติกรรมการเลียนแบบที่สมบูรณ์จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการจัดวางรูปแบบองค์ประกอบของการเรียนรู้จากตัวแบบได้อย่างเหมาะสม โดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจตัวแบบอย่างแท้จริง จนสามารถจดจำและสร้างสัญลักษณ์แทนพฤติกรรมของตัวแบบได้ ประกอบกับการจูงใจอย่างเหมาะสมและเพียงพอจะทำให้พฤติกรรมการเลียนแบบจากการสังเกตตัวแบบเป็นไปด้วยดี

1.6 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ

การเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบนั้นจะได้ผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการด้วยกัน ดังที่อัลจรรยา ธรรมมาภรณ์ (2531 : 92-94) ได้สรุปถึงองค์ประกอบเหล่านั้นไว้ดังนี้ คือ

- 1) คุณสมบัติของตัวแบบ ตัวแบบที่มีลักษณะสถานภาพทางสังคมสูง เป็นคนเด่น มีเกียรติยศชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไป มีความสามารถ ความชำนาญพิเศษเฉพาะด้าน ตัวแบบที่มีลักษณะเหล่านี้จะมีอิทธิพลมาก สามารถดึงดูดความสนใจจากบุคคลอื่นได้มากกว่าตัวแบบที่มีลักษณะตรงกันข้ามกันที่กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เรียนจะเลียนแบบพฤติกรรมจากตัวแบบที่มีลักษณะอบอุ่น ใจดี มากกว่าตัวแบบที่มีลักษณะตรงกันข้าม
- 2) ความคล้ายคลึงกันระหว่างบุคคลที่ใช้เป็นตัวแบบ และผู้สังเกตในด้านต่าง ๆ เช่น อายุ เพศ รวมทั้งระดับความสามารถ การเลียนแบบจะน้อยลงตามระดับความแตกต่างกันระหว่างตัวแบบและผู้สังเกต
- 3) การใช้ตัวแบบ อาจใช้ได้ทั้งตัวแบบชีวิตจริง หรือตัวแบบในภาพยนตร์ก็ได้ ตัวแบบในภาพยนตร์อาจจะเป็นคนหรือเป็นตัวการ์ตูน ผีดูดตาหรือสัตว์ แต่พบว่าตัวแบบที่เป็นคนจริง ๆ จะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ประเภทนี้มากกว่า

4) ชนิดของพฤติกรรม พฤติกรรมที่มีลักษณะซับซ้อนจะเปลี่ยนแปลงได้ยาก ต้องใช้การสังเกตหลาย ๆ ครั้ง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความก้าวร้าวรุนแรงทั้งหลายจะถูกเปลี่ยนแปลงได้ง่ายและรวดเร็ว

5) ผู้เรียนจะเปลี่ยนแปลงวิธีการตามมาตรฐานการให้รางวัลกับตนเองจากตัวแบบ

6) ถ้าผลของพฤติกรรมที่ตัวแบบได้รับ หรือผลกรรม (consequence) ออกมาทางที่น่าพึงพอใจ เด็กย่อมอยากเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้ผลที่น่าพึงพอใจนั้นบ้าง เช่น การที่ตัวแบบได้รับรางวัลในรูปแบบต่าง ๆ ความรัก คาซมเซย์ ตำแหน่ง สิ่งของ และผลกรรมที่ตัวแบบได้รับเป็นการลงโทษ การไม่ได้รับการยอมรับ ความไม่สนใจของคนรอบข้าง คำตำหนิ ฯลฯ พฤติกรรมที่ได้รับรางวัลจะถูกเปลี่ยนแปลงมากกว่าพฤติกรรมที่แสดงออกไปแล้วได้รับการลงโทษ

7) ควรมีการสอนหรือให้คำแนะนำกับผู้เรียนก่อนที่จะให้ดูตัวแบบแสดงพฤติกรรม เพื่อการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความสนใจที่จะเรียนรู้พฤติกรรมที่ถูกต้องของตัวแบบ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ หากมีตัวล่อ (Incentive) เช่น ถ้าเปลี่ยนแปลงได้เหมือนมากก็จะได้รับรางวัลมาก

8) รางวัลและการลงโทษ ส่งผลต่อการปฏิบัติหรือการกระทำหลังจากผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามตัวแบบแล้วได้รับรางวัลหรือผลกรรมที่เขาพึงพอใจ เขาก็จะเพิ่มอัตราการแสดงพฤติกรรมนั้น

9) การจัดให้ตัวแบบได้รับผลกรรมที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนโดยการได้รับรางวัลเมื่อแสดงพฤติกรรมแบบหนึ่ง และได้รับการลงโทษเมื่อแสดงพฤติกรรมอีกแบบหนึ่ง ทำให้ผู้เรียนสามารถจำแนกได้ว่าควรจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใด

จากองค์ประกอบดังกล่าวจะเห็นว่าอิทธิพลที่ทําให้ผู้สังเกตตัวแบบเกิดการเลียนแบบ
ได้นั้น ตัวแบบจะมีอิทธิพลต่อผู้เลียนแบบอยู่านหลาย ๆ ลักษณะ ซึ่งบันคูรา (1977 : 41-45)
ได้สรุปเกี่ยวกับอิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อผู้สังเกตดังนี้ คือ

- 1) การสร้างพฤติกรรมใหม่ เมื่อผู้สังเกตได้เห็นการกระทำของตัวแบบ ซึ่งเป็น
การกระทำที่ผู้สังเกตไม่เคยพบเห็นมาก่อน ผู้สังเกตจะรวบรวมรูปแบบของการกระทำใหม่
ในรูปสัญลักษณ์และถ่ายทอดออกมา เป็นพฤติกรรมใหม่
- 2) การสร้างกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่ จะเกิดขึ้นในสภาพการณ์ที่ผู้สังเกตเห็น
การกระทำของตัวแบบในลักษณะต่าง ๆ เช่น การตัดสินใจ รูปแบบทางภาษา เป็นต้น จากนั้น
ผู้สังเกตจะทดสอบการกระทำตามตัวแบบลักษณะต่าง ๆ ภายใต้สภาพการณ์ต่าง ๆ และ
ถ้าการตอบสนองส่งผลทางบวก ผู้สังเกตจะรวบรวมลักษณะของตัวแบบในรูปต่าง ๆ แล้วนำมา
สร้างเป็นกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่
- 3) การสอนความคิดและพฤติกรรมสร้างสรรค์ การมีตัวแบบจะช่วยพัฒนาความคิด
สร้างสรรค์ เพราะมนุษย์เมื่อเห็นตัวแบบกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง มนุษย์อาจใช้
ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ประกอบกับการกระทำของตัวแบบมาพัฒนาเป็นความคิดหรือพฤติกรรม
ใหม่ขึ้น แต่ถ้าตัวแบบมีความคิดเชิงสร้างสรรค์ไม่เพียงพอก็จะไม่มีอิทธิพลต่อการกระทำของผู้
สังเกตแต่อย่างใด
- 4) การยับยั้งการกระทำหรือการลดพฤติกรรมที่จัดกระทำ การที่ได้เห็นตัวแบบ
ถูกลงโทษ ผู้สังเกตมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำตามตัวแบบนั้น ในทางองเดียวกันถ้าได้เห็นตัวแบบ
แสดงพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง และถูกห้ามปรามแล้วนั้นมีผลกระทบใด ๆ ตามมา กล่าวคือ ตัวแบบ
ยังคงทำพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องนั้นเหมือนเดิม ผู้สังเกตก็จะมีแนวโน้มที่จะกระทำให้เหมือน
ตัวแบบได้เช่นกัน
- 5) การส่งเสริมการกระทำ การมีตัวแบบจะมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการกระทำ
ทั้งที่เป็นทางบวก และทางลบ ถ้าผู้สังเกตได้เห็นพฤติกรรมหนึ่งและได้รับรางวัล ผู้สังเกต
ก็มีแนวโน้มที่จะกระทำตามมากขึ้น ในทางองเดียวกัน ถ้าผู้สังเกตได้เห็นตัวแบบที่แสดงความ
ก้าวร้าว และได้รับการยกย่องว่าเป็นสิ่งที่ดี ผู้สังเกตก็มีแนวโน้มที่จะกระทำมากขึ้นเช่นกัน

6) ด้านอารมณ์ การมีตัวแบบนั้นนอกจากจะช่วยส่งผลต่อการกระทำตามตัวแบบแล้ว ยังมีผลต่ออารมณ์ผู้สังเกตให้รุนแรงเพิ่มขึ้นอีก และกระตุ้นให้เกิดอารมณ์คล้ายตามไปด้วย

7) การเฝ้าอาวเวยทำให้เกิดการกระทำตามตัวแบบ การกระทำใดที่คนได้รับ ผลประโยชน์ไม่คุ้มค่าและคนส่วนใหญ่มีความชื่นชอบอยู่เสมอ การกระทำของตัวแบบนั้นก็จะทำ ให้ผู้สังเกตกระทำได้อย่างรวดเร็ว และมีความง่ายในการกระทำตาม นอกจากนี้เมื่อคนเรา สามารถกระทำตามตัวแบบได้เร็ว จะทำให้เกิดการแผ่ขยายจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่งได้ โดยเร็ว

นักจิตวิทยาเชื่อว่า เด็กอาจทำตามตัวแบบโดยไม่รู้สึกตัวว่าถูกชักจูง โดยเฉพาะ เด็กเล็ก เพราะเด็กขาดความชำนาญและวิจารณญาณ จึงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ได้ง่าย บิดามารดาซึ่งอยู่ใกล้ชิดเด็กรวมทั้งครูอาจารย์จะมีอิทธิพลต่อบุคคลลึกลับ ทำทาง และนิสัยใจคอ เด็ก ๆ จะรับความรู้สึก จะรับเอาความเชื่อถือของพ่อแม่ และครูอาจารย์ไว้ จนกระทั่งไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ภายหลังหรือเปลี่ยนแปลงได้ยาก แต่โดยทั่วไปแล้ว บุคคล จะแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบหรือไม่ขึ้นอยู่กับสาเหตุ 3 ประการ คือ

- 1) ถ้าตัวแบบมีความสัมพันธ์ที่ดี และมีความใกล้ชิดผูกพันกับเด็กมาก เด็กก็จะเลียนแบบลักษณะหรือพฤติกรรมของตัวแบบมาก (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2527 : 82)
- 2) ถ้าเด็กสนใจในตัวแบบมาก จะเลียนแบบตัวแบบได้มาก
- 3) ถ้าผลของพฤติกรรมที่ตัวแบบได้รับออกมานทางที่น่าพึงพอใจ เด็กย่อมอยากเลียนแบบเพื่อให้ได้ผลที่น่าพึงพอใจนั้นบ้าง

1.7 ทฤษฎีการเลียนแบบ (The Imitation Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่า พัฒนาการทางการพูดนั้นเกิดขึ้นได้หลายทางโดยอาศัยการเลียนแบบ ซึ่งเกิดขึ้นได้จากการมองเห็นหรือการได้ยินเสียง

ขั้นของการเลียนแบบภาษา แบ่งได้ 3 ขั้น คือ การตอบสนองต่อเสียงพูด การรอ จังหวะ และการเลียนแบบอย่างจริงจัง

ขั้นที่ 1 การตอบสนองต่อเสียงพูด เป็นจุดเริ่มต้น เกิดขึ้นเมื่อพ่อแม่เลียนเสียงเด็ก ในระยะเล่นเสียง เด็กจะสังเกตเพื่อที่จะได้พัฒนารวมเสียงที่คนเล่นก็จะฟังเพียงบางเสียงที่ผู้พูด

าให้ความสนใจ และขณะเดียวกันผู้ใหญ่จะกระตุ้นให้เด็กได้พูดในกลุ่มเสียงที่เด็กสามารถทำได้ ก็จะมีการโต้ตอบเนื่องกันไป จึงสงสัยว่าใครเลียนแบบใคร

ขั้นที่ 2 การรอจังหวะ เป็นระยะเงียบไม่มีการเลียนแบบ หรือมีบ้างไม่สม่ำเสมอ ทั้งนี้ อาจเป็นผลจากความยุ่งยากในการปรับตัวของเด็กเกี่ยวกับการเปล่งเสียงให้เหมือนเสียงผู้ใหญ่ บางคนก็สันนิษฐานว่าอาจเป็นเพราะความก้าวหน้าของการควบคุมคอร์เท็กซ์ในมันสมอง จึงทำให้การเปล่งเสียงค่อยเป็นไปอย่างตั้งใจและซับซ้อน

ขั้นที่ 3 การเลียนแบบอย่างจริงจัง จะเริ่มตอนทารกอายุ 9 เดือน เป็นการเลียนแบบอย่างแท้จริง ยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของเด็กดังนี้ คือ

- 1) เด็กสามารถเลียนเสียงตนเองได้ จัดเป็นการเลียนแบบที่ง่ายที่สุด
- 2) เด็กสามารถเลียนเสียงสูงต่ำ ได้เท่า ๆ กับการทำเสียงที่เป็นคำ ๆ
- 3) เด็กสามารถซ้ำเสียงที่มีคนมาพูดด้วย
- 4) เด็กสามารถเลียนเสียงและซ้ำเสียงที่ใหม่กว่าในกลุ่มเสียงที่เคยทำได้

ซึ่งเท่ากับเป็นการเรียนรู้เสียงใหม่

5) เด็กสามารถก้าวไปสู่อันสุดท้าย คือการพูดซ้ำ ๆ (echolalia) หรือการพูดคำ วลีซ้ำ ๆ แบบนกแก้วนกขุนทอง (ศรียา นิยมธรรม, 2519:29-30)

1.8 งานวิจัยเกี่ยวกับการเลียนแบบ

มีงานวิจัยหลายเรื่อง ที่ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของการเลียนแบบที่มีต่อการเรียนรู้ของเด็กอนุบาลในต่างประเทศ แมคเดวิด (McDavid, 1964 : 165 - 174) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อการเลียนแบบของเด็กอนุบาล กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 4 - 5.2 ปี จำนวน 32 คน (ชาย 18 คน, หญิง 14 คน) โดยแบ่งเด็กออกเป็น 4 กลุ่ม ตัวแบบจะแสดงวิธีการเล่นเกมสี่ชนิดหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ดูตัวแบบแสดงการเล่นเกมสี่ด้วยวิธีเดิมทุกครั้ง กลุ่มที่ 2 ดูตัวแบบแสดงวิธีการเล่นเกมสี่เช่นเดียวกับกลุ่มที่ 1 เป็นส่วนใหญ่ และเปลี่ยนแปลงวิธีเล่นเกมสี่แบบอื่นสลับกันบ้าง กลุ่มที่ 3 ดูตัวแบบเปลี่ยนแปลงวิธีการเล่นเกมสี่สลับกันตลอดเวลา และกลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มควบคุมฝึกการเล่นโดยไม่มีตัวแบบ หลังจากเด็กได้ดูตัวแบบแล้ว จึงให้เด็กแต่ละกลุ่มเล่นเกมสี่ด้วยตนเอง ผลปรากฏว่า ตัวแบบมีอิทธิพล

ต่อความสามารถของเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่ากลุ่มทดลองทั้งสามกลุ่มมีความสามารถดีกว่ากลุ่มควบคุม

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาถึง การเขียนแบบที่มีผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ ซึ่งซิมเมอร์แมน และเจฟเฟ (Zimmerman and Jaffe, 1977 : 773 - 778) ได้ทำการศึกษานเด็กอายุ 6 - 8 ปี และ 8.6 ปี กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชาย 18 คน และเด็กหญิง 18 คน โดยให้เด็กสังเกตตัวแบบแสดงการจัดจำแนกประเภทของภาพจากบัตรภาพ 4 ชุด รวม 12 ภาพ ทั้งนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ให้กลุ่มที่ 1 ดูผลการจัดภาพของตัวแบบเท่านั้น กลุ่มที่ 2 ให้ดูวิธีการจัดภาพ และกลุ่มที่ 3 ให้ดูวิธีการจัดภาพอย่างละเอียด ในแต่ละกลุ่มทดลองจัดแบ่งกลุ่มตัวอย่าง ให้ครึ่งหนึ่งได้รับการฝึกจัดภาพตามตัวแบบ และอีกครึ่งหนึ่งไม่ได้รับการจัดภาพตามตัวแบบ หลังการทดลองทำการทดสอบการจัดภาพของทุก ๆ กลุ่ม ผลปรากฏว่า ความสามารถในการจัดภาพของแต่ละกลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และกลุ่มที่ 3 มีความสามารถในการจัดภาพสูงกว่ากลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การเรียนรู้ที่เกิดจากการเขียนแบบ ยังขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของตัวแบบ โดยเฉพาะเกี่ยวกับอายุและเพศ ซึ่ง ฮิคส์ (Hicks, 1965 : 97-100) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรม การเขียนแบบ ที่เกิดจากการได้เห็นตัวแบบก้าวร้าว โดยใช้ตัวแบบเป็นภาพยนตร์แสดงความก้าวร้าว กลุ่มตัวอย่างอายุ 4-7 ปี เป็นชาย 30 คน หญิง 30 คน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ให้ได้รับตัวแบบลักษณะต่าง ๆ กัน คือ กลุ่มที่ 1 ให้ตัวแบบเป็นผู้ใหญ่เพศชาย กลุ่มที่ 2 ให้ตัวแบบเป็นผู้ใหญ่เพศหญิง กลุ่มที่ 3 ให้ตัวแบบเป็นเด็กชายวัยเดียวกันกับผู้เขียนแบบ กลุ่มที่ 4 ตัวแบบเป็นเด็กผู้หญิงวัยเดียวกันกับผู้เขียนแบบ และกลุ่มที่ 5 เป็นกลุ่มควบคุมไม่ให้ตัวแบบเลย ผลการทดลองปรากฏว่า เด็กที่ได้ดูตัวแบบไม่ว่าจะเป็นลักษณะใด ยกเว้นกลุ่มควบคุมจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวตามตัวแบบอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับตัวแบบที่เป็นเด็กชายวัยเดียวกันมีพฤติกรรมก้าวร้าวมากที่สุด และกลุ่มที่ได้รับตัวแบบเป็นผู้ใหญ่เพศชายมีพฤติกรรมก้าวร่ววน้อยที่สุด

สำหรับการศึกษาเปรียบเทียบผลของตัวแบบชนิดต่าง ๆ ที่มีต่อพฤติกรรม การเลียนแบบ ซึ่งบันดูรา รอส และรอส (Bandura, Ross and Ross, 1963 : 3-11) ได้ศึกษา โดยนำตัวแบบที่มีลักษณะแตกต่างกัน ได้แก่ตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง ตัวแบบที่เป็น ภาพยนตร์ที่ใช้คนจริงแสดง และตัวแบบภาพยนตร์ที่เป็นรูปการ์ตูนให้กลุ่มตัวอย่างดู หลังจากนั้น ได้สร้างสถานการณ์ให้มีสภาพเช่นเดียวกับที่ตัวแบบแสดงให้ดู ผลการทดลองปรากฏว่า กลุ่มที่ ดูตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง และกลุ่มที่ดูตัวแบบภาพยนตร์ที่ใช้คนจริงแสดงมีพฤติกรรมเลียนแบบ ได้เท่าเทียมกัน ส่วนกลุ่มที่ดูตัวแบบภาพยนตร์ที่เป็นการ์ตูนมีพฤติกรรมเลียนแบบน้อยกว่า 2 กลุ่มแรกอย่างชัดเจน แสดงให้เห็นว่าการใช้ชีวิตจริงของตัวแบบเข้าช่วยในด้านการเรียนการสอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ง่ายขึ้นและรวดเร็วขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีการเสริมแรง เช่น การชมเชย หรือให้รางวัลแก่พฤติกรรมที่ต้องการจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของตัวแบบให้ได้ ผลดียิ่งขึ้น

การวิจัยที่เกี่ยวกับการออกเสียง โดยเฉพาะในการเรียนรู้คำศัพท์ของเด็กที่ผู้เลี้ยงดู เด็กพยายามได้ด้วยการพูด หรือการส่งเสียงตอบกับเด็กจะเป็นการกระตุ้นให้ เด็กเล่นเสียงมากยิ่งขึ้น เด็กจะเกิดการเรียนรู้ภาษาได้เร็วขึ้น ดังการทดลองของ ฮีเลน (Helen, 1981:207) ได้ทำการศึกษาการเรียนรู้คำศัพท์ของเด็ก กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็ก ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งอายุ 17 เดือน จำนวน 136 คนโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ทั้ง 2 กลุ่ม สังเกตตัวแบบคือแม่ ตัวแบบแม่ในกลุ่มที่ 1 จะพูดกับเด็กมาก ตัวแบบแม่ในกลุ่มที่ 2 จะพูดกับ เด็กน้อย แล้ววัดจำนวนคำศัพท์ ผลจากการทดลองพบว่า ในกลุ่มแรกที่แม่พูดกับเด็กมาก เด็กจะเข้าใจคำศัพท์ประมาณ 58 คำ ส่วนกลุ่มที่แม่พูดน้อย เด็กเข้าใจคำศัพท์เพียง 32 คำ เท่านั้น ดังนั้นการตอบโต้ของแม่เป็นสิ่งกระตุ้นที่สำคัญช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ภาษา โดยเฉพาะการเรียนรู้คำศัพท์สูงกว่าเด็กที่ไม่มีตัวแบบหรือแม่พูดกับเด็กน้อย

สำหรับในประเทศไทย มีการศึกษาถึงผลที่เกิดจากการเลียนแบบในหลาย ๆ ด้าน ด้วยกัน ในปี 2528 วิศสุณีย์ แทนประเสริฐสุข (2528:บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลของการ ใช้ตัวแบบภาพยนตร์ต่อพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งสถาน แรกวัยเด็กหญิงพญาไท จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นเด็กนักเรียนที่มีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนน้อย

งานชีวโม่งวิชาภาษาไทย แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 5 คน กลุ่มควบคุม 5 คน การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ใช้การวิจัยแบบก่อนทดลอง ระหว่างทดลอง และติดตามผล แบบมีกลุ่มควบคุม (ABF Control Group Design) โดยระยะก่อนทดลอง (A) เป็นระยะหาเส้นฐาน พฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียน ระยะระหว่างทดลอง (B) เป็นระยะให้ตัวแบบภาพยนตร์แก่นักเรียนในกลุ่มทดลอง และระยะติดตามผล (F) เป็นระยะติดตามผลการทดลอง หลังการให้ตัวแบบภาพยนตร์ใช้เวลาทดลองทั้งสิ้น 6 สัปดาห์ ระยะก่อนทดลอง และระยะระหว่างทดลอง ใช้ระยะเวลาละ 2 สัปดาห์ แล้วหยุดการทดลอง 1 สัปดาห์ ต่อมาเป็นระยะติดตามผล ซึ่งใช้เวลา 1 สัปดาห์ โดยทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมสัปดาห์ละ 4 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที ผลการทดลองปรากฏว่า การใช้ตัวแบบภาพยนตร์สามารถเพิ่มพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองของนักเรียนได้ ทั้งในระยะระหว่างทดลองและระยะติดตามผล

นอกจากนี้ ได้มีการศึกษาถึงผลจากการเลียนแบบที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมอยู่หลายคน เช่น สุเชษฐ์ มาเหรัมย์ (2511) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของการเป็นแบบอย่างต่อการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน ประเสริฐศรี เอื้อนนครินทร์ (2524) ได้ทำการศึกษากการใช้ตัวแบบสโลว์การ์ตูนเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของเด็กประถมศึกษาปีที่ 6 กันยา ประสงค์เจริญ (2526) ได้ศึกษาผลของการใช้เทคนิคตัวแบบเป็นบทนิทานประกอบหุ่นเพื่อพัฒนาวินัยในตนเองด้านความรู้สึกรับผิดชอบ จรรยา นาคะวัต (2528) ได้ทำการศึกษาผลของตัวแบบสัญลักษณ์ที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พิมพ์ไพลทองไพบูลย์ (2528) ได้เปรียบเทียบการเรียนรู้พฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กจากตัวแบบในนิทานประกอบภาพ กับตัวแบบในนิทานประกอบหุ่นมือ และครินยา ชัยเพียรเจริญกิจ (2530) ได้ศึกษาถึงการใช้เทคนิคตัวแบบที่มีต่อการประหยัด ส่วนการศึกษาโดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์เพื่อลดพฤติกรรมที่มีผู้ศึกษาไว้หลายคน เช่น สุนทรี ชูโต (2523) ได้ศึกษาผลของการใช้ตัวแบบภาพยนตร์เพื่อลดความกลัวของเด็กวัยรุ่นไทย ดาราวรรณ ตีะปิ่นตา (2528) ได้ศึกษาผลของการใช้ตัวแบบในการลดความวิตกกังวลของนักศึกษาก่อนการศึกษาคณะปฏิบัติวิชาการศึกษาพยาบาล-

จิตเวช และจิตรีพร เขมะจารีย์กุล (2536) ได้ศึกษาถึงผลของตัวแปรที่มีต่อการลดความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลก่อนการศึกษาภาคปฏิบัติวิชาแนวคิดพื้นฐานและหลักการพยาบาลจากการวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น เป็นการศึกษาการใช้เทคนิคการให้ตัวแบบในการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ เช่น การเพิ่ม ลดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ การเรียนรู้ทางสังคม แต่ยังไม่มียานวิจัยใดที่เกี่ยวกับผลของการเลียนแบบที่มีต่อการออกเสียงภาษาไทยเลย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้ และจากการศึกษาผลการวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวพอจะเป็นแนวทางได้ว่า ผลของการเลียนแบบทำให้การออกเสียงภาษาไทยถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้นได้

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษา

2.1 ความหมายของการเรียนรู้และความสำคัญทางภาษา

นักจิตวิทยา และนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้หลายแนวความคิด ดังนี้

ฮิลการ์ด และเบาเวอร์ (Hilgard and Bower, 1975 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534 : 27) กล่าวว่า การเรียนรู้ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเป็นผลจากการฝึกฝนและประสบการณ์ แต่มีผลจากการตอบสนองที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น สัญชาตญาณหรือภูมิกาวะ หรือจากการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวของร่างกาย เช่น ความเมื่อยล้า พืชของยา เป็นต้น ส่วนคิมเบิลและการ์เมซี (Kimble and Gemathy, 1961) ได้ให้ความจำกัดความของการเรียนรู้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรโดยเป็นผลจากการฝึกฝน เมื่อได้รับการเสริมแรงมิใช่เป็นผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติที่เรียกว่า ปฏิกริยาสะท้อน เช่น การกระพริบตาเมื่อผงเข้าตา ภูมิกาวะหรือยา

นักการศึกษาของไทยได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดดังกล่าวไว้ดังนี้

สุชา จันทน์เอม (2527:36) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสอนแบบแผนมีประสบการณ์ โสว เสียมแก้ว (2527:15) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มิใช่เป็นผลของพัฒนาการหรือพันธุกรรม การเปลี่ยนแปลงได้แก่การเปลี่ยนแปลงจากไม่รู้มาเป็นผู้ จากทำไม่ได้มาเป็นที่ทำได้ และจากไม่ชอบมาเป็นชอบ โยธิน คັນสนุทธ และคณะ (2533 : 72) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงอย่างค่อนข้างถาวรในพฤติกรรมซึ่งเป็นผลของการฝึกหัด ส่วนสุรางค์ ใจวัตระกุล (2533 : 135) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัดรวมทั้งการเปลี่ยนปริมาณความรู้ของผู้เรียน